

відповідно до їх соціальних ролей та позицій. Отже, можна сформулювати визначення етикету мовленнєвого спілкування. Це спілкування, яке відбувається відповідно до соціальних, культурних та історично сформованих норм у типових ситуаціях людської взаємодії.

Отже, щоб міжкультурна комунікація відбулася, необхідно володіти однаковими чи спільними індивідуальними контекстами або знати про культурні стандарти свого партнера. Це вимагає досить високого рівня розвитку не тільки мовної та мовленнєвої компетенції, але й соціокультурної. Тобто кожен із згаданих елементів комунікації відображає вербальні та невербальні звички людей і впливає на особливість їх поведінки. Зіставлення цих стандартів у різних культурах допоможе підготувати студентів до “незвичних” ситуацій і виробити адекватну модель поведінки. Вміння правильно і доречно використовувати вирази мовленнєвого етикету сприятиме не тільки удосконаленню іншомовної культури спілкування студентів, а й зробить результативнішим процес оволодіння іноземною мовою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бодалева А. А. Психологическое общение / А. А. Бодалева. – М., 1996. – 256 с.
2. Горелов И. Енгаличев В. Безмолвной мысли знак / И. Горелов, В. Енгаличев. – М., 1991. – 240 с.
3. Чмут Т. К. Етика ділового спілкування / Г. К. Чмут, Г. Л. Чайка. – К. : Знання, 2007. – 230 с.

Ольга Чернокал

*студентка фізико-математичного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

РОЛЬ КРАЄЗНАВЧОЇ ЕКСКУРСІЇ НА УРОЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Значне місце в системі роботи вчителя-предметника відводиться краєзнавчому принципів навчання, який передбачає всебічне використання краєзнавчого матеріалу в академічному процесі.

В умовах зміни освітньої парадигми, ідеології шкільної освіти, роль краєзнавства нестримно зростає, адже потенціал краєзнавчого принципу невичерпний. Краєзнавство щонайперше відіграє провідну роль у формуванні духовності. З усебічного вивчення під керівництвом учителя природних, соціально-економічних та історичних умов рідного краю починається вітчизнознавство. Беручи активну участь у краєзнавчій роботі, діти з раннього віку захоплюються героїкою попередніх епох, трудовими подвигами минулих поколінь, мистецькими традиціями дідів і прадідів.

Однією з форм краєзнавчого вивчення учнями території рідного краю є екскурсія. У тлумачному словнику Володимира Даля слово “екскурсія” трактується як “проходка”, “прогулянка”, “вихід на пошук чого-небудь” тощо. Енциклопедичний словник юного географа-краєзнавця визначає екскурсію як колективне відвідування визначних об’єктів (місцевість, виробництво, пам’ятка культури, музей тощо). За тлумаченням “Радянського енциклопедичного словника”, екскурсія – це форма і метод навчально-виховної роботи, яка дозволяє організовувати спостереження і вивчення різних предметів і явищ у природних умовах (довкілля, історичні місця, підприємства), або в музеях, на виставках та ін. [4, с. 30].

“Український педагогічний словник” характеризує екскурсію, по-перше, як пізнавальний вид діяльності, що позитивно впливає на активне сприйняття людиною нових знань; по-друге, як колективні подорожі, походи до визначних місць, музеїв, промислових підприємств, сільськогосподарських виробництв, на історичні об’єкти з науковою, загальноосвітньою, культурно-освітньою метою [2, с. 257].

Екскурсія, ґрунтуючись на принципах наочності, самодіяльності учнів, локальності, є одним із найцінніших у педагогічному сенсі методів шкільної роботи. Вона сприяє зародженню й розвитку в учнів інтересу до знань, до навчальних занять, розширює їхній світогляд, учить розглядати факти і явища оточуючої дійсності у взаємозв’язку та взаємодії, порівнювати їх, робити самостійні висновки, бачити подробиці реальної дійсності. Екскурсія також сприяє вихованню любові до Батьківщини, розвиває етичні смаки учнів, виховує почуття колективізму. Разом з тим, вона допомагає вчителеві краще вивчити особистість кожного учня та встановити дружні взаємини з класом.

Мета краєзнавчих екскурсій – формування свідомого громадянина, патріота, особистості з широким світоглядом, незалежним способом мислення, красивими почуттями, вчинками та поведінкою. Сформульована мета доводить непересічне педагогічне значення краєзнавчих екскурсій. Недарма в народі кажуть: “Краще один раз побачити, ніж сто разів почути”. Цей вислів, на наш погляд, образно віддзеркалює мотивуючий аспект екскурсії.

Краєзнавча екскурсія допомагає учням збагнути зв’язок між змістом підручника, уроку, заняття в гуртку й довкіллям, знайти підтвердження в житті того, про що повідомляв на уроці вчитель. На жаль, у практиці загальноосвітніх шкіл проведення екскурсій, як правило, пов’язано з уроками історії, географії, біології, природознавства, рідного краю, а на уроках гуманітарного профілю така

форма навчання практикується рідко. У чому ж полягає роль краєзнавчої екскурсії на уроці англійської мови?

Із позицій комунікативного підходу до вивчення іноземної мови, краєзнавча екскурсія стимулює живе спілкування учнів. У процесі проведення екскурсій вони мають можливість не тільки ознайомитися з об'єктами, явищами та процесами, одержати фундаментальні уявлення та знання, а й вільно висловлювати свої думки, враження, емоції.

Тематична екскурсія – це пізнавальна та водночас неординарна форма навчальної роботи вчителів. Методика проведення екскурсії залежить від її мети й завдань, що ставить учитель, від дібраних для вивчення краєзнавчих матеріалів. Бажано підготувати ілюстративний матеріал, так званий “портфель екскурсовода”, що дасть можливість розширити й унаочнити розповідь.

Саму екскурсію слід проводити у вигляді розгорнутої розповіді-бесіди, використовуючи такі методичні прийоми, як завдання типу: “*Pay attention*”, “*Go sightseeing*”, “*Fancy that*” та “*What do you know about this object?*”, “*When was it built?*” тощо. Має також значення тривалість зупинок, розміщення групи, використання логічних переходів від одного об'єкта до іншого, вміння зробити свою розповідь емоційною, передати відчуття любові та тепла до свого міста, його історії та культури у вигляді англійських віршів, фотографій, малюнків, відгуків, презентацій.

Ефективне сприймання матеріалу учнями досягається тоді, коли екскурсоводами виступають самі діти. Для підготовки юних екскурсоводів потрібно розподілити між ними завдання, прокоментувати літературу, джерела, визначити етапи підготовки учнів, перевірити тексти екскурсійних розповідей, ступінь оволодіння такими текстами, уточнити маршрут, проконтролювати якість планованої екскурсії.

Таким чином, краєзнавча екскурсія на уроці англійської мови – це форма організації навчально-виховної роботи, яка забезпечує реальні умови спілкування, спираючись на побачені об'єкти, сприяє розвиткові комунікативних компетенцій, формує загальнокультурний рівень учнів у процесі опанування ними тем краєзнавчої спрямованості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко С. Шкільні краєзнавчі екскурсії / С. Бондаренко // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2009. – № 8. – С. 45–47.
2. Екскурсія // Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – С. 257

3. Пилипчук Л. Експерсія. Особливості підготовки і проведення / Л. Пилипчук // Соціальний педагог. – 2009. – № 3. – С. 11–14.
4. Поліщук М. І. Місце експерсії у красназавчій роботі / М. І. Поліщук // Виховна робота в школі. – 2008. – № 6. – С. 30–36.
5. Шевчук Г. Моделі нетрадиційних уроків / Г. Шевчук, Г. Шеремета // Завуч. – 2007. – № 9. – Вкладка.

Анна Шажко

*магістрантка природничого факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

КОМУНІКАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ставлення людини до інших людей системно реалізується в спілкуванні. Соціальна функція спілкування полягає в тому, що воно є найдійовішим засобом передавання суспільного досвіду, а специфіка досліджуваного явища визначається тим, що в процесі спілкування суб'єктивний світ однієї людини розкривається для іншої, відбувається взаємний обмін діяльністю, інтересами, почуттями тощо. У спілкуванні людина формується і самовизначається, виявляючи індивідуальні особливості. Результат спілкування – налагодження певних стосунків з оточуючими.

Завдяки спілкуванню відбувається інтеграція людей, кристалізуються норми поведінки, колективної взаємодії. Зв'язок суб'єктів у процесі комунікації є умовою функціонування групи як цілісності, в ході якого координуються спільні дії та задовольняється потреба в психологічному контакті. Потреба спілкуватися закладається генетично як умова існування особистості розумової та суспільної. Контакткування забезпечує обмін інформацією, взаєморозуміння, ділову співпрацю, творчість, розвиває психіку, збагачує свідомість [1].

Спілкування тісно пов'язане з діяльністю. Будь-яка його форма є різновидом спільної діяльності як поєднання діяльності однієї людини з діяльністю інших. У спільній діяльності формуються не тільки суб'єкт-об'єктні, а й суб'єкт-суб'єктні стосунки.

Спілкування може розглядатися як напрям, умова діяльності, або як окремий її вид. Але зв'язок спілкування й діяльності полягає саме в тому, що завдяки комунікації діяльність організовується, впорядковується. Тому розбудова плану спільної діяльності вимагає розуміння мети, засобів реалізації, розподілу функцій для її досягнення. Специфіка спілкування в процесі діяльності полягає у створенні можливості, організації та координації самої діяльності й окремих її учасників.